

Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi/Journal of Atatürk Yolu, 74 (2024), 182-198.

Geliş/Received: 05.01.2024

Kabul/Accepted: 08.03.2024

DOI: 10.46955/ankuayd.1415460

(Araştırma Makalesi/Research Article)

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI YILLARINDA SAĞ VE SOL CENAHTA MİLLİYETÇİLİK VE HÜMANİZM ANLAYIŞI: TÜRK YURDU VE YURT VE DÜNYA DERGİSİ KİYASLAMASI

THE UNDERSTANDING OF NATIONALISM AND HUMANISM ON THE RIGHT AND LEFT WINGS DURING THE SECOND WORLD WAR: COMPARISON OF TÜRK YURDU AND YURT VE DÜNYA MAGAZINE

ÖZLEM SEYHAN*

ÖZ

II. Dünya Savaşı yıllarında dünyayı meşgul eden faşizm ve sosyalizm gibi ideolojilerin yükselişe geçmesiyle birlikte ırkçılık, milliyetçilik ve hümanizm tartışmaları Türkiye'de entelektüel bir zeminde irdelenmeye başlanmıştır. Türkiye'yi ve dünyayı yakından ilgilendiren bu meseleler farklı dünya görüşüne sahip aydınlar tarafından kimi zaman şiddetle reddedilirken kimi zaman da sempati ile karşılanmıştır. Bu bağlamda *Türk Yurdu* dergisi milliyetçiliği savunmuş, *Yurt ve Dünya* dergisi ise hümanizm ve kültürel evrimi desteklemiştir. Bu dergilerin görüşleri ülkenin solcu ve sağcı olarak nitelendirilen iki ayrı kutbunu temsil etmiştir. Her iki dergi de özellikle ırkçılık, milliyetçilik ve insanîyetçiliğe dair kendi görüşlerini açıklayarak diğerinin Türk milleti için ne denli tehlikeli fikirler benimsediğini kanıtlamaya çalışmıştır. Öte yandan hemen her konuda zıt fikirlere sahip gibi görünen yazarlar memleketin kalkınması, medeni bir seviyeye ulaşması ve uluslararası camiada etkinlik kazanmanın gerekliliği gibi pek çok konuda birleşmişlerdir. Bu bağlamda Türkiye'deki iki farklı kutbun II. Dünya Savaşı yıllarının getirdiği konjonktür içerisinde milletlerin geleceğine olan bakışı oldukça dikkate değerdir.

Anahtar Kelimeler: Hümanizm, Irkçılık, Marksizm, Milliyetçilik, Sosyalizm, .

ABSTRACT

With the rise of ideologies such as fascism and socialism that preoccupied the world during World War II, discussions on racism, nationalism and humanism began to be examined on an intellectual basis in Turkey. These issues, which closely concern Turkey and the world, have sometimes been violently rejected and sometimes sympathized by intellectuals with different worldviews. In this context, *Türk Yurdu* journal advocated nationalism, while *Yurt ve Dünya* magazine supported humanism and cultural evolution. The views of these journals represented two different poles of the country, characterized as leftist and rightist. Both journals tried to prove how harmful the other's ideas were for the Turkish nation by explaining their views on racism, nationalism and humanitarianism. On the other hand, the authors, who seem to have opposing opinions on almost every issue, were united on many issues such as the development of the country, the need to reach a civilized level, and the necessity of gaining influence in the international community. In this context, the view of the two different poles in Turkey on the future of nations in the conjuncture of World War II is quite remarkable.

Keywords: Humanism, Maxsizm, Nationalism, Racism, Socialism.

* Dr., Selçuk Üniversitesi, akpinarr_ozlem@hotmail.com, ORCID: 0009-0002-0103-5072.

Extended Abstract

The years of World War II, debates about ideas rose in Turkey. In particular, the fact that the war poles formed two separate blocks by advocating communism or nationalism mobilized the intellectuals in Turkey in an ideological sense. The policy of active neutrality, which is a requirement of Turkey's foreign policy, has been a determinant of which ideas and groups the government authorities will support or at least which groups will allow their activities. In this context, with the partial freedom in press and publication activities, many magazines and newspapers started to work and started to fight against the ideas they considered dangerous for themselves. *Yurt ve Dünya* magazine and *Türk Yurdu* magazine, which started publishing in this environment, were involved in a fierce debate of ideas. While the writers of *Yurt ve Dünya* magazine declared war on racism and all kinds of backwardness, *Türk Yurdu* magazine explained the difference between nationalism and racism and claimed that the idea of humanism defended by the leftist segment was an impossible utopia. In fact, when we look at the discussions on racism and nationalism, it is seen that both magazines have an attitude against racism. However, although nationalism is defended, the meanings attributed to the understanding of nationalism are quite different. So much so that the right-wing group represented by *Türk Yurdu* magazine saw nationalism as a part of human nature and creation. It took its power from Turkish history, belief, and all kinds of values that are the subject of traditions and folklore. It was believed that contribution to world civilization could be made by adhering strictly to national culture. In fact, it has been tried to explain that nations that are disconnected from their own culture and spiritual values will not be able to build civilization and will be doomed to extinction.

In *Yurt ve Dünya* magazine, while racism was severely criticized, nationalism was approached more moderately. However, it would be useful to look at what is understood by nationalism here. In this context, Homeland and World writers followed the world closely and argued that all kinds of scientific, technical, cultural and artistic products should be included in Turkish culture without wasting time. It was claimed that folklore elements, such as traditions, customs, beliefs, epics and fairy tales, which are products of society, lead to reactionism, and the necessity of being included in world civilization was emphasized. The main difference between both views is the importance given to the protection of national identity. While *Türk Yurdu* emphasizes the importance of the national self in almost every issue and warns the nation against possible dangers, *Yurt ve Dünya* argues that national culture is not important on its own and will only gain value to the extent it contributes to world civilization.

Another idea that is a matter of debate between the two magazines is humanism. In both magazines, we tried to answer the questions of what humanism is, how necessary it is for Turkish society, what should be done to be a part of the humanist worldview or why one should stay away from humanism, and what the contribution of humanism will be to the modern age. According to *Yurt ve Dünya* magazine, humanism is the most important and correct system that has never been corrupted and corrupted. In the humanist new world view, man is a part of nature and understands that it is in his power to beautify and improve his life to the extent that he knows the laws of nature. In order to reach the worldwide level of human culture, humanism was needed for the freedom of humanity and its progress in the field of thought and art. Despite this, the writers of *Yurt ve Dünya*, who were surprised by the existence of those who rejected humanism, called on intellectuals to fight against the opponents of humanism for the sake of Turkey's well-being. From the first statements in the magazine, pointing out anti-humanists and criticizing values such as religion, belief and tradition attracted the reaction of *Türk Yurdu* magazine. Especially the underestimation of religious sensitivity has been discussed for a long time, and the place and importance of Islam in Turkish history has been explained. It has been examined why humanism should not be accepted. In this context, *Türk Yurdu* magazine stated that humanism aims to eliminate the conflict and strife that arise from classifying people in the world into separate nations, to unite all humanity and to achieve literary peace and tranquility. As a result, while *Türk Yurdu* and *Yurt ve Dünya* magazines, which represent two separate ideological segments in Turkey, basically aimed to develop Turkey and have a say in the civilized world, they differed on the method and claimed that they were the real nationalists.

Giriş

Türk milliyetçiliğinin teşkilatlanmasında önemli bir role sahip olan *Türk Yurdu* dergisi, Türk Ocaklarından önce faaliyet göstermeye başlamış, Türk Ocağının bir cemiyet olarak kurulmasında destek ve yardımlarını esirgememiştir. Dergi çıkarıldığı günden itibaren Türk milletine hizmet etmek düsturunu benimsemiştir.¹ Çalışmalarına kültürel sahada başlayıp, ilmî araştırmalar yapılması için harekete geçen *Türk Yurdu* yazarları, dil, tarih, edebiyat, halk kültürü ve Türk birliği, gibi konularla ilgilenmiştir.² Döneminin olaylarına kayıtsız kalmayan *Türk Yurdu* dergisi 1918 yılında işgaller nedeniyle yayına ara verene kadar Türk milliyetçilerinin sesi olmuş,³ 1924 yılından itibaren ise Cumhuriyetin ve yeniliklerin en önemli destekçisi ve uygulayıcısı haline gelmiştir. Öyle ki neredeyse bütün inkılâplar ilk olarak Türk Ocaklarında ve *Türk Yurdu*'nda halka tanıtılmış, halkın sinema, tiyatro, konser gibi kültür sanat faaliyetleriyle tanışması Ocak ve Ocaklılar sayesinde gerçekleşmiştir.⁴ Ancak Türk Ocağı 1931 yılında kapatılınca dergi de yayına ara vermek durumunda kalmıştır.⁵

Türk Yurdu dergisi 1931 yılında kapatıldıktan sonra Türk Ocaklarının kapalı bulunduğu 1942 yılında tekrar yayın hayatına atılmıştır. Hasan Ferid Cansever'in gayretleri sonucunda yeniden açılan dergi ilk sayısını 1 Eylül 1942 tarihinde çıkarmış ve 1943 yılının Ocak ayına kadar yayına devam etmiştir. Bu süre zarfında 15 gün arayla toplam 10 sayı çıkarılmıştır. İlk sayıda belirtildiği üzere derginin amacı; Türklüğe ve onun yükselişine hizmet etmektir. Türk milletinin tarih boyunca bağımsız ve hür yaşadığına vurgu yapıp, üstün bir medeniyet kurduğu belirtilmiş ve Türk milletinin sahip olduğu değerleri korumak esas vazife olarak kabul edilmiştir. Türk milletine zarar vermek isteyen her türlü gücün karşısında Türkçülük hareketinin mücadeleye hazır olduğu ifade edilmiştir.⁶ Derginin önde gelen isimleri Hasan Ferid Cansever, Mehmed Halid Bayrı, Niyazi Sabri Ergül, Haşım Nahid Erbil, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Hüseyin Namık Orkun, Halim Sabit Şibay'dır.

Dergide tarih, edebiyat, dil bilimi, millî ekonomi, halk bilimi, ahlak, felsefe, sosyoloji, psikoloji, eğitim, müzik gibi konuların yanında döneminin güncel meselelerine de yer verilmiştir.⁷ II. Dünya Savaşı'nın sosyo-ekonomik açıdan nasıl atlatılması gerektiği açıklanırken,⁸ gündemi meşgul eden hümanizm, milliyetçilik ırkçılık konuları üzerine de yazılar yazılmıştır. *Yurt ve Dünya* dergisinde hümanizm hakkında savunulan pek çok görüşe itiraz edilip, onların düşünceleri çürütülmeye çalışılmış, kendilerine yöneltilen eleştiriler cevaplanmıştır. İki dergi aktif yayın hayatları boyunca adeta kalem savaşı vermiştir.

Yurt ve Dünya dergisi 1941 yılının Ocak ayında Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde görev yapan ve solcu-Marksist olarak nitelendirilen bazı öğretim üyeleri tarafından dönemin siyasi ve sosyal olaylarına bir tepki olarak çıkarılmaya başlamıştır. Öyle ki II. Dünya Savaşı'nın hız kazanıp, faşizm ve komünizmin kıyasıya mücadeleye başladığı, kapitalist ekonomi ile liberal ekonomin tartışıldığı⁹ bu dönemde *Yurt ve Dünya* dergisi adeta bir manifesto yayınlama çabasına girmiştir. Atatürk'ün ölümüyle birlikte CHP içerisindeki muhafazakâr ve tutucu kesimin güç kazanması, Atatürk devrimlerinin tehlikeye girebileceği fikrini doğurmuştur.¹⁰ Öte yandan tırmanan ırkçılık ve milliyetçilik söylemleri *Yurt ve Dünya*lıları tedirgin etmiştir. Dergi bilim, teknik, sanat, ekonomi, sosyoloji, felsefe, köy hayatı ve kalkınma gibi konularla yakından ilgilenmiş, dünya medeniyeti ile Türk kültürünü ortak paydada birleştirmeyi amaçlamıştır. Uluslararası alandaki her türlü gelişmeyi yakından takip etmeyi ve o doğrultuda çalışmalar yapılması gerektiğini savunmuş ve biyolojik olarak Darvinci yaklaşımı benimseyip toplumların ilerlemesinin de evrim yolu ile olduğunu düşünmüşlerdir. 1944 yılının Mart ayına kadar yayına devam eden dergi bu zaman içerisinde 42 sayı yayınlamıştır. Derginin önde gelen isimleri Niyazi Berkes, Mediha Berkes, Adnan Cemgil, Pertev N. Boratav, Behice S. Boran, Muzaffer Şerif Başoğlu, Muvaffak Şeref, Muzaffer Şenyürek'tir.

¹ Yusuf Sarıncay, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1994, 121-122. ; Mustafa Arıkan-Ahmet Deniz, "Türk Ocaklarının Kapatılışı, Borçları ve Emlâkinin Tasfiyesi", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 15 (2004), 402; Ali Engin Oba, *Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu*, Ankara: İmge Kitabevi, 1995, 228-230.

² Fethi Erden, "Türk Ocakları Nasıl Kuruldu, İngilizler Tarafından Nasıl Kapatıldı, Geçirdiği Buhranlar ve Ocakla İlgili Hatıralar" *Türk Yurdu*, 3/7(1968), 48-58.

³ İbrahim Karaer, *Türk Ocakları ve İnkılâplar (1912-1931)*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, 1989, 28.

⁴ Tahir Kodal, "Mustafa Kemal Atatürk ve Türk Ocakları", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 52 (2014), 303.

⁵ Hasan Ferit Cansever, "Türk Ocağının Doğuşundaki Sebep ve Saikler", *Türk Yurdu*, 2/12 (1961), 23.

⁶ "Önsöz", *Türk Yurdu*, 26/1(1942), 1-2.

⁷ Halim Sabit Şibay, "Ziya Gökalp'e Göre Darülfünun", *Türk Yurdu*, 26/5-6 (1942), 179-180.

⁸ Haşım Nahid Erbil, "İktisadi Sosyolojinin Görüşleri: Günün Önemli Meselelerinden Türk Parası", *Türk Yurdu*, 26/8(1942), 237-238.

⁹ C. Gökçe, "Varlık Vergisi", *Türk Yurdu*, 27/1(1943), 11-12.

¹⁰ Zübeyr Barutçu, *Tek Parti Döneminde Muhallif Bir Dergi: Yurt ve Dünya*, Doktora Tez, Hacettepe Üniversitesi, 2012, 53.

İkinci Dünya Savaşı'nın buhranlı zamanlarında yurtiçinde ve yurtdışında yaşanan gelişmeler Türkiye'de ideolojik çalkantılara sebep olmuş,¹¹ Almanya ve Rusya'nın kıyasıya çarpıştığı bu dönemde, aydınlar ırkçılık, milliyetçilik ve hümanizm konuları üzerine derinlemesine incelemek yapmak gereği duymuşlardır. En geniş haliyle sağ ve sol kesim olarak ayrılan ve birbirinden farklı ideolojileri benimseyenler, ötekini komünist veya faşist olmakla suçlamışlar ve karşı oldukları düşüncelerin Türk toplumu için ne denli zararlı olacağını aynı endişe içerisinde göstermeye çalışmışlardır.¹² Öyle ki *Türk Yurdu* dergisi, hümanizmi savunup evrime inanan *Yurt ve Dünya* dergisi yazarlarını "Amerika özentisi" olmakla ve komünizme hizmet etmekle suçlamışlardır. Hakeza *Yurt ve Dünya* dergisi yazarları da *Türk Yurdu'nun* toplumu tanımadan, sosyoloji bilmeden milletin zararına girilen bir faşist akıma hizmet edip, ırkçılık yaptığını iddia etmiştir. Her iki taraf da kendisine yöneltilen eleştirileri kabul etmeyip kendi milliyetçilik anlayışının Türk toplumunu ve Türkiye Cumhuriyeti devletini muasır medeniyet seviyesine çıkaracağına inanmıştır. Her iki dergi de kendi hümanizm ve milliyetçilik tanımlarını yapmış, kendi tezlerini güçlendirmek için bilimsel veriler kullanarak çeşitli referanslara başvurmuştur. Bu tartışmalar *Türk Yurdu* dergisinin faal olduğu 1942-1943 yıllarında zirveye ulaşırken dergi kapandıktan sonra da farklı şekillerde devam etmiştir.

1. Irkçılık ve Milliyetçilik Tartışmaları

İkinci Dünya Savaşı yıllarında yükselen arı ırk, üstün ırk, alçak ırk fikirleriyle birlikte *Yurt ve Dünya* dergisi ırkçılığa savaş açmış ve dönemin milliyetçilerini dünya gündemini meşgul eden faşist düşüncelerden etkilenmekle suçlamışlardır. Yabancı siyasi rejimlerin etkisini taşıyan bazı dergilerde ırkçılık propagandası yapıldığı söylenmiştir. Irkçı olarak nitelendirilen dergiler arasında *Türk Yurdu* da vardır. Bunda ise *Türk Yurdu'nun* yayın hayatına başladığı ilk sayısında Türklerin "temiz ve katıksız" olanının daha makbul olduğunun açıklanmasının payı büyüktür.¹³ *Yurt ve Dünya* yazarlarından Niyazi Berkes Türkiye'de yükselen yeni milliyetçi kesimin ırkçı fikirlerin etkisiyle şecerelerini inceleyecek kadar ileri gittiklerini ve birbirlerini Çerkez, Gürcü, Ermeni, Arnavut olmakla suçladıklarını kinayeli bir dille ifade etmiştir. Türk halkı arasında ırkçılık olmadığı gibi Türk tarihinde ciddi hiçbir aydının da ırkçılık fikrini benimsemediğini belirterek fikirlerini Türkçülüğün duayeni Ziya Gökalp'in sözleriyle desteklemiştir.¹⁴ Gökalp'in hiçbir zaman ırkçılığı savunmadığını hatta onun ırk görüşünün ilmi bir mahiyette olduğunu vurgulamıştır.¹⁵ Berkes'e göre medeniyetin doğuşuyla birlikte insanları birbirine bağlayan güç kan, soy yerine medeniyet bağı olmuş, dünyada toplumların tanışması ve kaynaşması sonucunda hiçbir ırk saf ve orijinal halini muhafaza edememiştir. Dolayısıyla insanların hangi ırka mensup olduğunu tespit etmek bilimsel açıdan son derece zor bir iştir. Bunun yanında ırkları üstün olan ya da aşağı olan olarak nitelendirmek de geri bir zihniyetin ürünüdür.¹⁶ Buna göre toplumlar ne kadar ilkel olursa o derece kendilerini üstün ve dünyanın merkezi sayarlar. Bir milletin ırkının, o milletin medeniyetinin ve kültürünün yüksek ya da düşük oluşuna hiçbir etkisi yoktur. Kültür ve medeniyet coğrafi ve sosyal açıdan temasların, tanışmaların, karşılaşmaların ve karışmaların ürünüdür.¹⁷

Yurt ve Dünya dergisindeki bu anlayış ve açıklamalarla birlikte solcu Marksist ve sağcı muhafazakâr aydınlar arasında adeta bir kalem savaşı başlamıştır. Bilhassa *Türk Yurdu* yazarları ile *Yurt ve Dünya* yazarları arasında doğrudan tartışmalar yaşanmıştır. Aslında ikinci Dünya Savaşı esnasında başı çeken iki kutbun fikirlerinin kıyasıya çarpıştığı görülmektedir. Bir yanda Sovyetler Birliği ve komünizmin etkisi diğer yanda Almanya ve faşizmin etkisi varken Türkiye savaş dışı kalmak için aktif bir tarafsızlık politikası yürütmüştür. Türkiye'deki ideolojik çevrelerde bu atmosferden etkilenerek diğerini "vatan haini", "beşinci kol", "ajan" olmakla suçlamıştır. Genelde ülkenin bütünlüğünü korumak ve medeni seviyesini arttırmak amacı varken özelde kendi ideolojisine yakın gördüğü devleti ve sistemi desteklenme çabası göze çarpmaktadır. Bu bağlamda saf ırk, milliyetçilik, hümanizm, komünizm hakkında ciddi tartışmalar yapılmıştır.

¹¹ Murat Metinsoy, *İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye*, İstanbul: İş Bankası Yayınları, 2008, 83.

¹² Ziya Oykut, "İlmin Sosyal Şartları", *Yurt ve Dünya*, 4/36(1943), 478.

¹³ "Önsöz", *Türk Yurdu*, 26/1(1942), 1.

¹⁴ "Milliyette şecere aranmaz... Filhakika atlarda şecere aramak lazımdır, çünkü bütün meziyetleri şevlitabiyle müstenit ve irsi olan hayvanlarda ırkın büyük bir ehemmiyeti vardır: İnsanlarda ise, şecere aramak doğru değildir." "Bugün Avrupa'da uzun kafalı kumral, uzun kafalı esmer, yassı kafalı adlarını taşıyan üç ırk var. Antropoloji her millettten yüzde kaç şü veya bu ırktan olduğunu arar. Evvelce teşrihi teşekküllerin içtimai hadiselerde bir tesir var zannolunuyordu. Fakat sonradan bazı antropolojistler böyle bir tesir olmadığını ispat ettiler". Niyazi Berkes, "İrk ve İrkçilik", *Yurt ve Dünya*, 3/26(1942), 438-440.

¹⁵ Berkes, "İrk ve İrkçilik", 438-440; Cahit Tanyol, "Ziya Gökalp ve Millî Vicdan", *Türk Yurdu*, 246(1955), 21.

¹⁶ Muzaffer Şerif Başoğlu, "Psikoloji Karşısında İrkçilik", *Yurt ve Dünya*, 4/25(1943), 7-13.

¹⁷ Berkes, "İrk ve İrkçilik", 440-441.

Saf ırk fikrinin yanlışlığı pratikte *Türk Yurdu* tarafından kabul edilmemekle birlikte milliyetçiliğin bütün uluslar için zaruri olduğu düşünülmüş ve milliyetçilik anlayışı hiçbir zaman tam manasıyla kan, soy ya da ırka dayandırılmamıştır. Buna rağmen Niyazi Berkes'in ve diğer *Yurt ve Dünya* dergisi yazarlarının milliyetçi kesimi ırkçılık yapmakla suçlamasının nedeni aynı dönemde faaliyet gösteren ve katı bir milliyetçiliği savunan Atsız ve çevresidir. Bu ortam içerisinde yayına aşlayan *Türk Yurdu* dergisi milliyetçiliğin ne olduğunu açıklama ihtiyacı duymuştur.¹⁸ Özellikle derginin müdürü ve sahibi Hasan Ferit Cansever çocuk gelişimi ve psikolojisinden örnekler vererek yeni doğan bireyde bulunan hayatı koruma hissini toplumlar için de geçerli olduğunu bildirmiştir. Bir toplumun maddi ve manevi değerlerini korumak için mücadeleye girişmesi gayet tabii kabul edilmiş ve bunun millî müdafaa olduğunu söylemiştir. Buna göre her birey mensup olduğu milletin yararına çalışıp, onu tehlikelere karşı korumalıdır. Millî müdafaalarda ölümü dahi göze almak gerekir ve Türk milliyetçisi, milletini olası tehlikelerden korumak için her türlü mücadeleye hazır olmalıdır. Bu mücadele sadece fiziki çatışma değildir. Milliyetçilerin, milletin ruhunun zayıflamasına yol açacak fikir, his ve harekete karşı savunmada bulunmaları gerekli görülmüştür.¹⁹ Millet ruhunu zayıflatmak geleneklerden, göreneklerden, ahlak ve dinden soğutmak milli varlığı tehdit eden birer düşman unsur olarak algılanmıştır. Bu açıklamalarda ırkçılığa eleştiriler yönelten *Yurt ve Dünya* yazarlarının milliyetçiliğin hassas konularını gericilik, gelenek ve köhne adetler olarak değerlendirmesinin payı büyüktür.²⁰ Zaten her iki kutbun en keskin şekilde ayrıldığı nokta milli değerlere ve milli kültüre olan bakış açısındaki farklılıktır.²¹ Cansever'in ilk yazılarının itibaren Türk milletini uyarma ihtiyacı duymasında bu düşüncelerin etkisi büyüktür.

Yükselen ari ırk, düşük ırk, karışık ve bozuk ırk tartışmaları aslında kültür ve medeniyetin hangi açıdan değerlendirildiğinin de bir göstergesidir. *Yurt ve Dünya*'da ırkçılığı savunun kişilerin, kültür ve medeniyetin ırktan ayrılmaz bir şey olduğunu düşünüp, düşük ırk olarak tanımladıkları toplumların medeniyet yaratamayacağına inandıklarını ifade edilmiştir. Dünyada farklı ırktan insanların bulunduğunu kabul edilmekle birlikte bunlardan herhangi birinin diğerinden üstün ya da aşağıda olabileceği fikrinin arızalı olduğu, bilimsel çalışmaların da ırk üstünlüğünü tezini doğrulamadığı vurgulanmıştır. Buna göre binlerce yıldan beri birbiriyle çeşitli vesilelerle karışmış olan toplumlarda, tek bir ırktan meydana gelen milletlerden bahsetmek imkânsızdır.²² Bir topluluğu millet yapan bağın ırk ya da dış görünüme dair benzerlikler değil kültür olduğunu ve ırk davasının bir milleti birleştirmeye değil parçalamaya yarayacağı ileri sürülmüştür.²³ Bu görüşe göre dünya medeniyeti bütün insanlığın ortak çabaları sonucunda yüz binlerce senelik bir zaman içerisinde inşa edilmiştir.²⁴ Milletlerin birbirine karşı bakışlarında, ırk ve medeniyet olarak diğerini aşağı görme eğiliminde, yüzlerce yıllık ön yargılar ekili olmuştur. Irk ayrılığı ve bir kavmin kendine benzemeyeni çirkin, acayip, kötü görmesi tarihin her devrinde görülmüş, ama son zamanlarda ırk ve ırkçılık fikrinin adeta tırmanışa geçtiği belirtilmiştir.²⁵ Türk milletinin kendisini kimseden aşağıda görmediği ve kültür medeniyet açısından son derece yüksek bir mertebede bulunduğunu düşünmesine rağmen ırkçılık propagandalarına neden ihtiyaç duyulduğu sorgulanmıştır. Çeşitli ülkelerde ortaya çıkan ve bilimsellikten tamamen uzak olan ırkçılığın Türk toplumuna zarar verdiğini ve yabancı demagojilere fırsat verilmeden kültür ve medeniyet yaratmak yolunda ilerlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Üstün ırk diye bir şey olmadığını ve ırkın medeniyet üzerinde hiçbir etkisinin bulunmadığının altı çizilmiştir.²⁶ Öte yandan ırk üstünlüğü

¹⁸ Zeki Velidi Togan, "Türk Zümreleri Arasında Mahalli 'Millî' Taazzuv Tecrübeleri ve Türk Millî Birliği", *Türk Yurdu*, 26/8(1942), 245-247.

¹⁹ Hasan Ferid Cansever, "Milliyetçilik ve İnsaniyetçilik", *Türk Yurdu*, 26/1(1942), 10-16.

²⁰ Adnan Cemgil, "Terbiye ve Tenkit", *Yurt ve Dünya*, 4/25(1943), 32-33.

²¹ Necati Akder, "Bir Millet'in Doğuşu Meselesi", *Türk Yurdu*, 1/6(1959), 3-7.

²² Irk karışmasında herhangi bir problem görmeyen yazar birbirinden en uzak ırk bölümleri arasındaki karışmaların bile nesiller üzerinde hiçbir zaman kötü sonuçlar vermediğini, fiziki ya da zihinsel olarak anormal çocukların doğmadığını belirtmiştir. Mediha Berkes, "Irk ve Medeniyet", *Yurt ve Dünya*, 4/36(1943), 473-478.

²³ Muzaffer Şenyürek, "İnsanın Tekâmülü", *Yurt ve Dünya*, 1/6(1941), 25-36.

²⁴ Media Berkes, "Irk ve Medeniyet", *Yurt ve Dünya*, 4/36(1943): 473-478.

²⁵ Mediha Berkes, "Milletler Birbirini Nasıl Görüyorlar?", *Yurt ve Dünya*, 3/13(1942), 2-7.

²⁶ Başoğlu, "Psikoloji Karşısında Irkçılık", 7-13.

tezinin kesinlikle millî bünye açısından bölücü ve ayrıştırıcı unsurlar taşıyıp, milletlerarası alanda da emperyalist bir yaklaşımın ürünü olduğu ileri sürülmüştür.²⁷

Yurt ve Dünya yazarları ırk, millet ve medeniyet arasında hiçbir bağ olmadığını savunurken milliyetçiliği toplumsal bir ihtiyaç olarak gören²⁸ *Türk Yurdu* yazarları milliyetçiliğin bir zaruret olduğunu savunmuştur. Buna göre Hasan Ferit Cansever çocukların doğdukları günden itibaren ruhi hayatlarının olgunlaşma evreleriyle, Türk millî varlığını olgunlaştıran kurumlar ve unsurları karşılaştırmıştır. Bu karşılaştırmayı yapmak için de çocuğun psikolojik hayatındaki gelişme aşamalarını açıklamıştır. Buna göre; 1. Hayatı koruma hissi, 2. Korku hissi - korunma hissi, 3. Beş duyunun keşfi, 4. Beslenme zarureti, 5. Sempatı duygusu. Bu duygu bireyin çevresindeki insanlarla iletişiminin başlamasını sağlar. İnsanların toplumsal, duygusal ve fikri olarak bir araya gelmesini sağlar. 6. Cinsiyet hissi, bu duygu insan türünün devam ve bekasını sağlamaktadır. 7. Oyun hissidir. Oyun bireyin çocuk yaşlardan ölüncüye kadar etkisinden kurtulamayacağı bir ihtiyaçtır. Oyunları kendi içinde fiziki oyunlar (beden hareketleri), fikri oyunlar (çeşitli ilmi çalışmalar) ve ruhi oyunlar (genellikle metafizik alanına giren hislerdir.) olmak üzere üçe ayrılmıştır. Yazar ilk altı maddenin kişinin hayatta kalması için zaruri olduğunu, oyunun ise kişi de zevk uyandırdığını belirtmiştir. Ancak bireyin oyun ile fazlaca meşgul olması halinde gerçek hayat ile bağının kopabileceği uyarısında bulunmuştur. Bu teze göre toplumsal hayatı meydana getiren müesseseler arasındaki öncelik sırası değişirse, toplumun dengeleri bozulacaktır.²⁹ Bu nedenle milliyetçiler toplumsal hayatı meydana getiren etkenleri çok iyi tanıyıp,³⁰ mevcut düzenin yıkılıp, gelenek ve göreneklerin tahrip edilmesine engel olmaları telkin edilmiştir. Bireyin fiziki ve psikolojik gelişimi ile ilgili açıklamalar yapan Cansever'in asıl varmak istediği nokta dünya medeniyetine entegre olma anlayışı ile milliyetçiliğin çelişkilerini ortaya koymaktır.³¹ Ona göre bireyin gelişim aşamaları ilkel toplumdaki millet olma sürecinde geçen evreleriyle aynıdır. Nasıl ki birey hayatı koruma hissiyle hareket ederse milletlerde millî varlığı muhafaza için aynı derecede mücadeleye hazırdır.³² Bu benzerlikler bütün gelişim evresi için geçerlidir diyen yazara göre milliyetçilik, yaşamak, hayatta kalmak kadar doğal bir duygu ve ihtiyaçtır.

Dünya medeniyetine entegre olarak mevcut millî hüviyetini kaybetme fikrine şiddetle karşı çıkan *Türk Yurdu* camiası, gelişmiş ülkelerin ortak ürünü olan medeniyetin Türk kültürü ile kaynaştırılması gerektiğine inanan *Yurt ve Dünya* çevresince şiddetle eleştirilmiştir. Medeniyet ve kültürün başka şeyler olduğunu savunanların köhne fikirler peşinde koştuğu iddia edilmiş, özellikle Muvaffak Şeref, "millî ilim" gibi "ucubelerin" ortaya çıktığını evrensel kanunları araştıran ilmin millisinin olmayacağını, millî realiteleri ilmi metotlarla tetkik etmenin millî ilim yapmak olmadığını söylemiştir. Kendisini milliyetçi olarak tanımlayanların şovenlik yapmaktan millî realiteyi kavrayamadıkları iddia edilmiştir.³³ Buna göre Türk milleti için gelenekçilik de en az ırkçılık kadar tehlikelidir, öyle ki bu fikri savunanlar ölmüş zevkleri ve müesseseleri gelenek diye canlandırmaya çalışmaktadır.³⁴ Bir cemiyetin hukuku, ahlakı, sanatı, zevki, terbiyesi o toplumun sosyal ve ekonomik temeline bağlı olarak değişmiştir, diriltilmeye çalışan şey ise zaten toplumun ihtiyacını karşılayamadığı için ölmüştür. Ayrıca sanat eserlerinin millî olmamakla suçlanması son derece sığ bir yaklaşım olarak değerlendirilmiş, memleket gerçeklerini anlayıp,³⁵ dönemin realizmiyle kucaklaşan romanların beğenilmediğini, şiirin geçmişe özlem duygusu işlenmezse eleştirildiğini ifade edip, bu "gericilere" karşı aydınları mücadeleye davet etmiştir.³⁶

²⁷ Niyazi Berkes, "Halk Terbiyesinde İlimin Yeri", *Yurt ve Dünya*, 1/ 2(1941), 51-58.

²⁸ Yılmaz Altuğ, "Milliyetçilik Üzerine Düşünceler", *Türk Yurdu*, 1/2 (1959), 24.

²⁹ Hasan Ferid Cansever, "Psikolojik Hayatın Büyümesindeki Sıraya Nazaran Millî Hayatın İnkişafını Meydana Getiren İçtimai Unsurların Kıymetleri ve Ehemmiyeti", *Türk Yurdu*, 26/4 (1942), 103-105.

³⁰ Ziya Gökalp, "Millî Hukuk ve Şuur", *Türk Yurdu*, 246(1955), 31-32

³¹ Hasan Ferid Cansever, "Milliyetçilik ve İnsaniyetçilik II", *Türk Yurdu*, 26/2 (1942), 38-41.

³² Nejdî Sançar, "Birleştirici Tek Fikir: Milliyetçilik", *Türk Yurdu*, 2/3(1960), 20.

³³ Loring A. Schuler, "Atomlar Âleminde", *Yurt ve Dünya*, 1/2 (1942), 59.

³⁴ Muvaffak Şeref, "Fikir Hayatımızda Geri Temayüller", *Yurt ve Dünya*, 4/36(1943), 470-471.

³⁵ Mehmet Turgut, "Köy ve Köylü Meseleleri II", *Türk Yurdu*, 2/4 (1960), 21-22.

³⁶ Şeref, "Geri Temayüller", 472.

Bu eleştirilerin bariz bir şekilde *Türk Yurdu* camiasına yöneltildiği açıktır. Öyle ki *Türk Yurdu* dergisinde bu düşüncelerin tam tersine halk kültürüne özel bir önem verildiği görülmektedir.³⁷ Türk halkının yüksek bir kültüre sahip olduğunu düşünen *Türk Yurdu*'na göre halk kültürü ile ilgili yapılacak olan her bilimsel inceleme millî ilmin doğmasına katkı sağlayacak ve Türk ilmî uluslararası ilim dünyasında layık olduğu yeri alacaktır.³⁸ Halkın geleneklerinde yaşayıp, estetik algısını yansıtan her türlü motif, desen, şiir, mani, destan, türkü millî ilmin kurumusunda etkili olacaktır.³⁹ Görüldüğü gibi millî ilim ve millî kültür konusunda iki derginin çok keskin bir şekilde ayrılmaktadır. *Yurt ve Dünya* dergisinin "ölmüş zevkler" olarak tanımladığı halk kültürü ve gelenekler *Türk Yurdu* için "ilmin ana kaynağıdır".⁴⁰ Bu aşamada ortada büyük bir dünya görüşü farkı olduğu anlaşılmaktadır. Öyle ki uluslararası ilme katkı amacı her iki taraf için de geçerliken bir kesim dünya kültürüyle bütünleşmeyi arzulamış, diğer taraf gücünü halk kültüründen alan bir millî ilim ile dünya medeniyetine katkı sağlamayı amaç edinmiştir.

Yurt ve Dünya yazarlarından Pertev Boratav ise fizik, kozmoloji gibi konular incelenirken millî olup olmadığı tartışılmazken, felsefe, sosyoloji, edebiyat, folklor konuları üzerine konuşan veya yazarların sık sık millilik tartışmalarına girdiklerini hatta bir eserin değersizliğinin onda millik vasfının bulunmasıyla doğru orantılı görüldüğünü söylemiştir. Ancak Boratav'a göre her milletin folkloru, edebiyatı genel anlamıyla insanlık için ortak unsurları ile milletlerarası bir ilmin konusudur ve bir eserin ana fikri insanlığın ezeli meseleleri olmalıdır. Öyle ki Boratav, "sanatçının gayesi insanlık için ortak olan değerleri belirtmek, bunların yayılışını, milletten millete, memleketten memlekete geçişini incelemek, insan düşünüşü ve duygusunun gelişmesini anlamak anlatmak olmalıdır" demiştir. Buna göre bir sanatçı ancak millilik ile insanlık unsurlarının birbirinden ayrılamayacağını anladığı zaman büyük eserler verebilecektir. "Millî sanatkâr" mertebesine ise milletini her yönüyle tanıyan ve onu bütün insanların anlayabileceği kadar güzelleştirip zenginleştiren sanatçının ulaşabileceği savunulmuştur.⁴¹ Modern aydının görevinin milliyetçilik ve yurtseverlik kapsamında, bu toprakların maddi ve manevi değerlerini sanatta ilimde işlemektir.⁴² Böylece taklitçilikten ezbercilikten kurtulup halkın kendi emeğine ve bu toprakların gerçeklerine dayanan gerçek ilim kurulmuş olacaktır.⁴³ Buna göre özlenen ilim dünyayı bilmek, anlamak, bilgiyi ihtiyaçlar doğrultusunda kullanmak ve tekniğe dönüştürmektir. Ancak öncelikli olarak ilmi Allah'ın hikmetine, talihe, ırkın ve kanın gizli kuvvetlerine bağlayanların boyunduruğundan kurtulmak gereklidir. Son zamanlarda ilmin politikaya alet edildiği uyarısında bulunan Niyazi Berkes özellikle faşist söylemlerde ve ırk tezinde ilmi gerçeklerin politika uğruna çarpıtıldığının altını çizmiştir.⁴⁴

Aslında bu düşünceler ile *Türk Yurdu*'nun halk bilimi anlayışının kısmen örtüştüğü görülmektedir. Öyle ki Türk kültür ve medeniyetinin önemli eserlerinin milletini tanıyan yazarlar tarafından verildiği, özellikle Yunus Emre, Nedim, Baki gibi isimlerin üslup ve derinlik açısından bir ekol oluşturdukları ve bunun da şark klasisizminin bir parçası olduğu *Türk Yurdu* yazarlarından Niyazi Sabri Ergül tarafından ifade edilmiştir. Ergül eksikliğin orijinallikte değil tenkit ve tahlil noksanlığında olduğunu belirtmiş ve uygun metot ve teknikle yazılan halk kültürü eserlerinin dünyaya hitap edip, okuyucunun estetik zevkini geliştireceğini belirtmiştir.⁴⁵ Hakeza Ziya Gökalp de Türk sanatkârlarının en önemli eksikliğinin bir yandan halk kültürünü anlayıp, ona sıkı sıkı sarılırken diğer yandan da uluslararası dâhileri tanıyıp onların tekniğini kavrayamamak olduğunu belirtmiştir.⁴⁶

³⁷ Kemal Güngör, "Etnografya ve Folklor Davamız", *Türk Yurdu*, 235(1954), 132-135.

³⁸ Mümtaz Turhan, "Türk Kültürünün Kaynaklarına İnmek Ne Demektir?", *Türk Yurdu*, 239(1954), 421-424.

³⁹ Hamit Zübeyr Koşay, "Türk Halk Kültürünü Tespit Sahasında Denemeler", *Türk Yurdu*, 26/7 (1942), 218-220.

⁴⁰ Ziya Gökalp, "Türk Köyü", *Türk Yurdu*, 258(1956), 37-38.

⁴¹ Pertev N. Boratav, "Sanatla İlimde Millet ve İnsanlık", *Yurt ve Dünya*, 3/24(1942), 425-428.

⁴² Niyazi Berkes, "Türk İnkılabında Laikliğin Gelişmesi", *Yurt ve Dünya*, 4/ 35(1943), 427

⁴³ Niyazi Berkes, "Ezbercilik", *Yurt ve Dünya*, 2/12(1941), 337- 343.

⁴⁴ Niyazi Berkes, "İlim Dünyasındaki Durumumuz", *Yurt ve Dünya*, 3/20(1942), 270-271.

⁴⁵ Niyazi Sabri Ergül, "Kendi Edebi Mesleklerimiz ve Münekkidsizlik – Fikir Helezonları", *Türk Yurdu*, 26/3 (1942), 65-66.

⁴⁶ Ziya Gökalp, "Dehaya Doğru (Küçük Mecmuadan)", *Türk Yurdu*, 26/5-6(1942), 180-183.

Bu görüşlerin aksine *Yurt ve Dünya* dergisinde Türk toplumunda birbirinden çok farklı iki kültürün var olduğunu savunulmuştur. Buna göre örf, adet, gelenek, inanç, kader anlayışı, tevekkül, aile kurumu, folklor, efsaneler, türküler ve manilerin Türk kültürünün bir parçasıdır. Kanunlar, mevzuatlar, moda, pedagoji, edebiyat, tiyatro, müzik, heykel ve dünya görüşüyle Batı kültürü cemiyet içerisinde yaşamaktadır.⁴⁷ Toplumunun ileri bir medeniyete doğru yürümesini isteyen Türk aydınının kültür tartışmalarıyla vakit harcamak yerine enerjilerini ilme yöneltmeleri gerektiğini ifade edilmiştir.⁴⁸ Bu noktada *Türk Yurdu* yazarlarıyla kesin bir fikir ayrılığı ortaya çıkmıştır. Öyle ki *Türk Yurdu* yazarları halk kültürü ile millî benliğin doğrudan bağlantılı olduğunu düşünüp, efsanelerin, masalların, hikâyelerin şiirlerin toplum üzerinde eğitici bir gücünün olduğuna inanmış, bir milletin yapısının, karakterinin ve eski mefkûrelerinin masallarda gizli olduğunu düşünmüşlerdir.⁴⁹

Millî kültür tartışmaları ekseninde toplum tarafından kutsal kabul edilen değerlerin neden sevildiğine de değinilmiştir. Bu bağlamda kutsalların temelinde bulunan din ve inanç algısı üzerine de çeşitli tartışmalar yapılmıştır. *Türk Yurdu*'na göre hürmet korkulan kuvvete karşı duyulan sevgi ve takdirden doğmuştur, dine duyulan his de buna örnektir. Ancak dine karşı duyulan korku sevgisiz bırakılırsa bu kişileri acizliğe miskinliğe ve manevi hayatın çökmesine sürüklemiştir.⁵⁰ Cansever, Allah'ı anlamak için korku ve sevgi hislerini birbirinden ayıramayan milletlerin idrak seviyelerinin düştüğünü ve bunların din anlayışının Allah'ın gazabından korkmak olduğunu ifade etmiştir. Öyle ki, ilahi aşk yerine yanlış bir Allah korkusu telkini, ibadete dayanan ve ahlaki değerleri azaltan din eğitiminin Türk medeniyetinin dayandığı bütün manevi sistemleri yıkacağı düşünülmüştür.⁵¹ Dolayısıyla bireyleri birbirine bağlayan manevi değerler önemini kaybederek millî birlik ve dayanışma kaybolacaktır.⁵² Samimi hislerle İslam'a bağlı kalarak millî değerlerin de korunacağı, dinin bir toplumun yükselmesinde fayda sağlayacağı anlayışı benimsenmiştir. Bu düşüncelerin tam karşısında yer alan *Yurt ve Dünya* dergisi yazarları ise dinin toplumları geri temayüllere götürdüğünü savunmuşlardır. Çocukların laik eğitim anlayışıyla yetiştirilip, müspet ilim ile büyümesi halinde "hayaletlerin korkusu ile ürpermeyeceği" belirtilmiş, milliyetçilik dersi vermeye çalışanların öncelikli olarak bilimle Allah korkusunun taban tabana zıt olduğu kabul edilerek bütün hurafelerin ve korkuların üstesinden gelineceğine inanılmıştır.⁵³

Bilimsel ve teknik gelişmeler sonucunda medeniyetin doğayı kontrol altına alabildiğini ancak toplumun körü körüne bağlı olduğu inançların üstesinden gelemediğini belirten Adnan Cemgil hayatının kendi iradesinin üstünde ve dışında geliştiğini düşünen insanın, duruma dinî bir yorum getirerek kader anlayışına sığındığını söylemiştir. Ancak *Yurt ve Dünya*'ya göre insanın başına gelen talihsizlikler ya da başarılar ne kaderle ne de şansla alakalıdır, asıl önemli olan şey eşit koşullarda yaşamak ve hayata eşit şartlarda başlamaktır. İnsan eşitsizliğin hayatını ne denli etkilediğini anlarsa ancak o zaman şans-kader inancından kurtulabilir.⁵⁴ *Türk Yurdu* tarafında ise kutsala ve dine gösterilen hürmet samimi bir sevgiden ve saygıdan geldiği sürece kabul görmüştür. Ancak içinde sevgi olmayan çekinme hissini bireyi farklı davranışlara yönelttiği belirtilmiştir. Korkulan güce sempatik görünme çabasının bireyin öz saygısını kaybetmesine sebep olacağı gibi, toplumsal hayatın şahsi çıkarlar etrafında zayıflamasına da yol açacağı düşünülmüştür. Hasan Ferit Cansever tarafından güç odağının etkisi altında ezilip, onun yapıp ettiği her şeyi onaylar görünmek bireyin esareti baştan kabul etmesi ve şahsi iradesini hiçe sayması olarak değerlendirilmiştir.⁵⁵ Aslında din ve Allah sevgisi de bu bağlamda ele alınarak ilahi güce

47 Necmi Sarıoğlu, "Okulda Ahlak Terbiyesi", *Yurt ve Dünya*, 4/26-27(1943), 63-69.

48 Muvaffak Şeref, "Kültür Münakaşaları Karşısında", *Yurt ve Dünya*, 4/ 31(1943), 231-235.

49 Mehmet Halid Bayrı, "Ziya Gökalp ve Türk Folkloru", *Türk Yurdu*, 26/5-6(1942), 176-177.

50 Şakir Berkî, "Din Hürriyeti ve Şumulü", *Türk Yurdu*, 2/9 (1960), 17.

51 Hikmet Tanyu, "Türkiye'de Dinle İlgili Bazı Noktalar", *Türk Yurdu*, 1/7 (1959), 7-10.

52 Hasan Ferit Cansever, "Fertteki Korunma Tabii Hissinin İçtimai Hayattaki Rolü", *Türk Yurdu*, 26/7(1942), 197-202.

53 Adnan Cemgil, "Bir Hekimin Hataları" *Yurt ve Dünya*, 3/19 (1942), 221-230.

54 Adnan Cemgil, "Bugünün Batıl İtikatları", *Yurt ve Dünya*, 1/6(1941), 45-49.

55 Cansever'e göre bir toplumun tıpkı birey gibi korku hissini etkisiyle önce korunmak istediğini, kendini güvenli hissetmediği durumlarda gürültülü ve saldırgan bir tavır izlediğini bunun akabinde de korkunun kaynağına karşı şiddet eğiliminin arttığı belirtilmiştir. Şiddet eğiliminin yanında daha

karşı duyulan samimi sevgi ve muhabbet, halkın saf duygularla İslam'a tutunması onaylanmıştır. Her iki kesiminde temelde baskı ve hürmet duygusundan uzak bir korku hissinin ne denli tehlikeli olduğunu anlattığı görülmektedir. Ancak aradaki fark Cansever'in kutsal sayılan değerlere korku ile değil samimi bir saygı ve sevgi ile bağlanması gerektiğini savunurken, Cemgil'in insanın doğaya bu denli hâkim olup evreni kavrayabildiği bir dönemde, bilimsel gelişmelerin ışığında eski ya da dinî öğelere bağlanmayı yanlış ve gerilik olarak görmesidir.

Bu bağlamda *Yurt ve Dünya* yazarı Adnan Cemgil "koyu milliyetçiler" adıyla ortaya çıkıp Batılılaşma, medenileşme yolundan dönüp, geleneğe bağlamayı isteyenlerin, batılılaşma, medenileşme yolunda yapılan hamleleri "benliğimizi kaybediyoruz" sözleriyle boğmaya çalıştığı ve bunların gerçekte Türk milletinin en büyük düşmanı olduğunu söylemiştir. Bu gerilik taraftarlarının Türk milletinin düşmanları ile bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde işbirliği yaptıklarını iddia etmiştir. Buna göre gerçek milliyetçilik ancak inkılâpçılıkla mümkündür ve kan, gelenek gibi kaygılarla ortaya çıkanların milliyetçilikle hiç ilgisi yoktur.⁵⁶ Bu bağlamda kendisini milliyetçi olarak tanımlayan ırkçı zümrenin Türk milletinin daha üstün ve aydınlık bir hayata ermesini istemeyen, millet düşmanı kişilerden oluştuğu ileri sürülmüştür. Bu anlayışa göre gerçek milliyetçilik Türk milletini en ileri insan hayatına erişmiş, geniş bir demokrasi hayatı içinde görmek ülküsüdür.⁵⁷ En candan milliyetçiler eskilik taraftarı gericiler değil ileri doğru yürüyen inkılâpçılardır. Bu açıklamalar incelendiği zaman *Yurt ve Dünya* yazarlarının milliyetçilikle ilgili herhangi bir sorunlarının olmadığı hatta kendilerinin milliyetçiliği sahip çıktıkları görülmektedir. Türk milletinin kalkınması ve layık olduğu değeri kazanması için çalışacaklarını belirtmişlerdir.

Tabi ki bu iddiaların *Türk Yurdu* tarafından kabul edilmesi mümkün değildir. Türk kültürünü, gelenek ve görenekleri, dinî ve millî ilimi değersiz gören ve her fırsatta eleştiren *Yurt ve Dünya* dergisi camiasının milliyetçi olamayacağı ancak bunların cumhuriyetin milliyetçi tutumu nedeniyle milliyetçiliği tamamen reddetmeyerek milliyetçiler arasında Türkçüler ve Anadolucular diye ayrılık sokmaya çalıştıkları *Türk Yurdu* yazarlarından Hasan Ferit Cansever tarafından öne sürülmüştür.⁵⁸ Cansever tarafından "hümanist zümre" olarak nitelendirilen bu kişilerin tepki çekmemek için kendilerini de Anadoluculardan göstererek⁵⁹ Türkiye dışındaki Türkleri görmezden geldikleri belirtilmiştir.⁶⁰ Ayrıca bu hümanist dergilerde sıkça bahsedilen köylerdeki sosyal tabakalaşma, halkın ezilmesi, ağalık, fakirlik gibi konuların milli duygulara zarar verme amacı güttüğünü ifade edilmiştir.⁶¹ Dönemin hükümetinin Türkçü politikayı benimsediğini açıklaması ve Şükrü Saraçoğlu'nun hükümet programını okurken Türkçülüğe yaptığı vurgu göz önünde bulundurulunca⁶² Cansever'in haklı olma payı vardır. Öyle ki zaten hümanizmi savunup ırkçılığa karşı olan *Yurt ve Dünyalıların* bu şartlarda milliyetçiliğe de karşı olmaları siyasi açıdan da riskli olabilirdi. Ancak onların milliyetçilik anlayışlarının *Türk Yurdu* camiasından son derece farklı olduğu aşikârdır.

tehlikeli görülen savunma şekillerinden biri de korkunun kaynağına karşı duyulan hürmet ve çekinme hissidir. Cansever, "Fertteki Korunma Hissi", 197-202.

⁵⁶ Cumhuriyet rejiminin ana fikirlerinden birisinin milliyetçilik diğerinin inkılâpçılık olduğunu söyleyen Adnan Cemgil tartışmaları farklı bir boyuta taşımıştır. Millî Mücadele esnasında bir taraftan emperyalist batıyla savaşırken diğer taraftan içerideki irtica kuvvetleriyle mücadele edildiğini, hatta büyük zaferden sonra bütün inkılâp hareketlerine engel olmak isteyen bir kesimin bulunduğunu ifade etmiştir. Her ileri adımda dini ve millî geleneği öne sürerek yeniliklere itiraz edenlerin olduğunu, bu nedenle de genç cumhuriyetin hem düşmanla hem gericilikle mücadele ettiğini belirtmiştir. Yazara göre bu olaylar inkılâpçılıktan ayrı bir milliyetçilik fikrinin düşünülmemeyeceğini göstermektedir. Adnan Cemgil, "Cumhuriyet Rejiminde Milliyetçilik ve İnkılâpçılık", *Yurt ve Dünya*, 4/35(1943), 424-427.

⁵⁷ Mümtaz Turhan, "Garphlaşmanın Manası", *Türk Yurdu*, 1/2 (1959), 19-20.

⁵⁸ Hikmet Temuroğlu, "Milliyetçiliğimizin Tarihi Gelişmesi ve Verilecek İstikamet Hakkında", *Türk Yurdu*, 3/7(1963), 8-13.

⁵⁹ Haşim Nahid Erbil, "Ümanizma, Dil ve Kültür Münakaşaları", *Türk Yurdu*, 27/1-2(1943), 13-16.

⁶⁰ Hasan Ferit Cansever, "Ümanistler'in Camiamızı Zehirlemek Teşebbüsüne Karşı", *Türk Yurdu*, 26/8(1942), 229-233.

⁶¹ Mehmet Turgut, "Köy ve Köylü Meselesi", *Türk Yurdu*, 2/3(1960), 25-26.

⁶² Saraçoğlu, 5 Ağustos 1942'de okuduğu hükümet programında "Biz Türküz, Türkçüyüz ve daima Türkçü kalacağız. Bizim için Türkçülük bir kan meselesi olduğu kadar ve lâakal o kadar vicdan ve kültür meselesidir. Biz azalan ve azaltan Türkçü değil, çoğalan ve çoğaltan Türkçüyüz. Ve her vakit bu istikamette çalışacağız" demiştir. <http://www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP13.htm> 1. Saraçoğlu Hükümet Programı, 6. Dönem, 3. Yasama Yılı 05.08.1942. Erişim Tarihi: 13.02.2017.

Milliyetçiliği, Anadoluculukla, inkılapçılıkla ve insaniyetçilikle bağlantılı bir ülkü olarak değerlendiren *Yurt ve Dünya* yazarlarına cevap veren Haşim Nahid Erbil, bir devletin birden fazla ve karmaşık ideallerinin olamayacağını, güçlü dünya devletlerinin de tek bir hedef için mücadele verdiklerini söylemiştir. Buna delil olarak da İngilizlerin milliyetçi emperyalist, Amerikalıların kapitalist, Almanya ve İtalya'nın milliyetçiliğini göstermiştir. Ayrıca Rusya'nın komünizm adı altında nasyonalist hatta Panslavizm ideallerinin bulunduğunu açıklamıştır. Erbil'e göre hal böyleyken Türkiye'nin idealinin milliyetçilik olduğunu görmezden gelmek mümkün değildir. Ancak millî birliği korumak için Türk milliyetçilerinin dünyada gelişmekte olan tekniği, pozitif bilimlere yakından takip ederek gelişmelere ayak uydurması gerektiği de özellikle vurgulanmıştır.⁶³

Bu bağlamda her iki dergide de batıya ve batıdaki gelişmelere önem verildiği görülmektedir. Batı medeniyetine karşı ilgisiz kalmanın son derece tehlikeli sonuçlar doğuracağı düşünülmüştür. Dünyaya hâkim olan batı medeniyetini anlamak ve takip etmek gerektiğinin altı çizilmiştir.⁶⁴ Fark ise *Yurt ve Dünya* dergisinde medeniyetin dinamik sosyal güçler sayesinde evrilerek meydana geldiğinin savunulmasıdır. Buna göre Niyazi Berkes Türkiye'deki pek çok grubunun bu anlayıştan yoksun olarak batılılığı ırkla, kanla, dinle, ahlakla, teknikle, ilişkilendirdiğini ifade etmiştir.⁶⁵ Bu anlayışa göre batılı olmak ve batıyı anlamak sadece batının tek bir yönünü almakta mümkün değildir. Çünkü batı ne teknik ne kan ne de dindir. Batı bir bütün olarak bir medeniyettir. Onu anlamının en doğru yolu ise ona doğru ilerlemekle mümkündür.⁶⁶ Bu düşüncelerin milliyetçi aydınlar tarafından kabul edilmesi mümkün değildir. Batının tekniğini ve metodunu her daim takdirle karşılayan *Türk Yurdu* camiası sık sık batıdan ne alınacağını nasıl alınacağını açıklamış, kültürel, tarihi ve millî değerlerden vazgeçerek toplumu toptan dönüştürme fikrine şiddetle karşı çıkmıştır.⁶⁷

Yurt ve Dünya dergisinde savunulan bu düşünceleri eleştiren Hasan Ferid Cansever, *Türk Yurdu* ile yapılan münakaşalarının II. Dünya Savaşı şartlarında propagandaya fırsat verme amacı güttüğünü söylemiştir. *Yurt ve Dünya*'daki yazıların, ideolojik yaklaşımların Türkiye'nin tarafsızlık politikasına zarar verdiği, hatta dergide "aynı ırka mensup oldukları halde ırkdaşları olan Japon saldırganlığından kurtulmak için kahramanca dövüşen Çin halkı...", "Alman boyunduruğu altındaki Norveç ve Hollandalı vatanseverlerin esir olmamak için mücadelesi..." gibi yanlı ibarelerin kullanıldığına dikkat çekilmiştir. Cansever, savaş içerisinde her iki tarafın durumunun da tarafsız bir gözle tahlil edilmesi gerektiğini savunmuştur. Buna rağmen eğer bir taraf tutmak gerekirse milyonlarca Türkü esaret altında tutan Çin'in, Japonya'ya yenilmesinin Türklerin yararına olabileceğini söylemiştir. Türklüğü ilgilendiren bu gibi durumun dışında millî menfaatlere dokunmayan hiçbir yerde kimsenin kahraman veya saldırgan olarak nitelendirilemeyeceğini bildirmiştir.⁶⁸

İrkçilik ve milliyetçilik tartışmaları ekseninde her iki derginin de ırkçılığı reddedip milliyetçiliği savunduğu görülmektedir. Ancak derinlemesine incelemeler yapıldığında bahsedilen milliyetçiliğe çok farklı anlamlar yüklendiği de anlaşılmaktadır.⁶⁹ Öyle ki *Türk Yurdu* yazarları milliyetçiliğin insan doğasının bir parçası olduğunu savunurken, gücünü Türk tarihinden, inancından, geleneklerin ve halk biliminin konusu olan her türlü değerden almıştır.⁷⁰ Milletin yüzyıllardır üretmekte olduğu kültüre sıkı sıkı bağlı kalarak dünya medeniyetine katkı sağlamayı amaçlamıştır.⁷¹ *Yurt ve Dünya* dergisi ise ırkçılığı ağır şekilde eleştirilirken milliyetçiliğe daha ılımlı yaklaşmış, hatta kendilerini asıl ve hakiki milliyetçiler olarak tanımlamışlardır. Dünyayı yakından takip ederek her türlü bilim teknik, kültür sanat ürünün

⁶³ Erbil, "Ümanizma, Dil ve Kültür Münakaşaları", 13-16.

⁶⁴ Mümtaz Turhan, "Demokrasi ve İnkılâplar", *Türk Yurdu*, 1/12(1960), 13-14.

⁶⁵ Niyazi Berkes, "Garp Medeniyeti ve Biz", *Yurt ve Dünya*, 2/9(1941), 135-140.

⁶⁶ "Teknik İnkılâp", *Yurt ve Dünya*, 2/12(1941), 344.

⁶⁷ Erol Güngör, "Türkiye'de Yabancı Kültürü", *Türk Yurdu*, 1/2(1959), 21.

⁶⁸ Hasan Ferit Cansever, "Ümanistler'in Camiamızı Zehirlemek Teşebbüsüne Karşı", *Türk Yurdu*, 26/8(1942), 229-233.

⁶⁹ "Türklük Haberleri", *Türk Yurdu*, 26/1(1942), 30-31.

⁷⁰ Cevat Nizami, "Milliyet Duygusunun Sosyolojik Esasları", *Türk Yurdu*, 249(1955), 306-308.

⁷¹ Hikmet Tanyu, "Milletimizin Geleceği", *Türk Yurdu*, 7/1-2(1968), 12-13.

vakit kaybedilmeden Türk kültürüne dâhil edilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Gelenek, görenek, inanç, destan, masal gibi toplumun ürünü olan folklor öğelerinin gericiliğe yol açtığı iddia edilerek dünya medeniyetine dâhil olmanın gerekliliği vurgulanmıştır.⁷² Her iki görüş arasındaki en önemli fark ise millî benliğin korunmasına atfedilen değerdir. *Türk Yurdu* hemen her sayısında millî benliğin önemine vurgu yapıp, milleti olası tehlikelere karşı uyarırken, *Yurt ve Dünya* millî kültürün tek başına bir önem arz etmediğini ve ancak dünya medeniyetine katkı sağladığı ölçüde değer kazanacağını savunmuştur.

2. Hümanizm Tartışmaları

Türk Yurdu ve *Yurt ve Dünya* dergilerinin ilk sayılarından itibaren hümanizm nedir, Türk toplumu için ne kadar gereklidir, hümanist dünya görüşünün bir parçası olmak için neler yapılmalı ya da neden hümanizmden uzak durulmalıdır, hümanizmin modern çağa katkısı ne olacaktır sorularına cevap verilmeye çalışılmıştır. *Yurt ve Dünya* dergisine göre hümanizm bu zamana kadar bozulmayan yozlaşmayan, en önemli ve doğru sistemdir.⁷³ Hümanist yenedünya görüşünde⁷⁴ insan, tabiatın bir parçasıdır ve doğa kanunlarını tanıdığı bildiği ölçüde yaşayışını güzelleştirmenin, iyileştirmenin kendi elinde olduğunu anlamıştır. İnsanlık kültürünün dünya çapındaki seviyesine ulaşabilmek için hümanizme, insanlığın hürriyeti, düşünce ve sanat sahasındaki ilerleyişi için ihtiyaç duyulmuştur. Buna rağmen hümanizmi reddedenlerin varlığı hayretle karşılayan *Yurt ve Dünya* yazarları Türkiye'nin selameti için aydınları hümanizm karşıtlarıyla mücadele etmeye çağırmıştır. Dergide ilk açıklamalardan itibaren hümanist karşıtlarına işaret edilmesi, din, inanç ve gelenek gibi değerlerin eleştirilmesi *Türk Yurdu* dergisinin tepkisini çekmiştir. Özellikle dini hassasiyetin hafife alınması uzun süre tartışılmış, Türk tarihinde İslamiyet'in yeri ve önemi açıklanmıştır.⁷⁵ Hümanizmin neden kabul edilmemesi gerektiği irdelenmiştir. Bu bağlamda Hasan Ferit Cansever hümanizmin dünya üzerindeki insanları ayrı milletler halinde sınıflandırmaktan doğan ihtilaf ve çekişmeyi ortadan kaldırarak, bütün insanlığı bir birlik haline getirip edebi sulh ve sükûna kavuşma gayesi güttüğünü ifade etmiştir. Ancak bütün milletlerin tek bir dünya insanı potasında eritilme fikrinin hem bilimsel hem de kültürel bir hata olduğunu savunmuştur. Sadece Türk milleti için değil bütün uluslar için farklı değerlerin bulunduğunu ve hiçbir toplumun kendi kıymetlerini feda etmeye hevesli olmayacağını altını çizen Cansever'e göre hümanizm fikri gerçeklikten kopuk ve hayata geçirilmesi imkânsız bir hayaldir.⁷⁶ İki dergi arasındaki hümanizm tartışmaları farklı sayılarda ve yazılarda devam etmiş, yazarlar her seferinde konuyu farklı bir açıdan ele alarak kendi fikirlerinin doğruluğunu kanıtlamaya çalışmıştır.

Türk Yurdu'na göre bütün toplumlar coğrafyanın etkisi, örf, adet, gelenek, dil, din, tarih, askeri, siyasi, idari, iktisadi yaşam, hatta geçim tarzı ve vasıtaları gibi çeşitli sebeplerle birbirinden ayrılmaktadır. Bir topluluğu millet yapan ve diğerlerinden ayıran temel özellikler de bunlardır.⁷⁷ Bu etmenleri yok sayıp bir dünya kültürü yaratma çabası beyhude bir uğraştır. Çünkü kişinin milletine olan sevgi ve muhabbeti ilk bebeklik çağından itibaren başlamıştır. Hasan Ferit Cansever bu teze açıklık getirmeye çalışmıştır. Ona göre yeni doğan bir bebeğin sahip olduğu ilk duygu korkudur. Korkudan doğan bir diğer duygu ise korunma hissidir. Sonra ki aşaması ise kişinin sempati duygusunun gelişmesiyle bağlantılıdır. Sempati

⁷² Adnan Cemgil, "Cumhuriyet Rejiminde Milliyetçilik ve İnkılapçılık", *Yurt ve Dünya*, 4/35(1943), 424-427.

⁷³ "Ümanizma ve Biz", *Yurt ve Dünya*, 4/29(1943), 183-184.

⁷⁴ *Yurt ve Dünya* dergisine göre hümanizm ortaçağın sonunda düşünüşte, bilgide güzel sanatlarda yeni bir anlayışın, farklı bir dünya görüşü olduğunu, terim olarak Latince homo kökünden geldiğini ve insana bağlı, insanla ilgili, insanı amaç bilen düşünüşleri, işleri ve anlayışları kapsadığını ifade etmiştir. Ortaçağ'daki insanın değersizliğine vurgu yapan yazar Rönesans ve hümanizm anlayışıyla birlikte imanla tenkit, inanmakla anlamak arasında büyük bir mücadelenin başladığını ve skolastik düşüncenin şüphecilik, deneyellik, akılcılık yoluyla sarsıldığını belirtmiştir. Hümanist ahlakın özü mutluluğu bu dünyada bulmaktır, insanın dünya nimetlerini tadararak hem kendisi hem de ötekiler için hayatı güzelleştirerek yaşaması hümanist ahlakın temelidir. Cemgil hümanizmin gelişmesini yeni keşiflere bağlamış, çeşitli icatlar ve buluşlarla birlikte insanın evreni tanıma sürecinin başladığını ve Ortaçağ dini felsefesinin insanın hiçliği, küçüklüğü, üstün bir tanrının iradesine kul olduğu fikrinin çürüdüğünü açıklamıştır. Adnan Cemgil, "Hümanizma", *Yurt ve Dünya*, 4/25(1943), 14- 16.

⁷⁵ Mustafa Hakkı Akansel, "Tarihte Ahlak Bozukluğunun Sonu", *Türk Yurdu*, 26/4(1942), 106-107.

⁷⁶ Hasan Ferit Cansever, "Milliyetçilik ve İnsaniyetçilik", *Türk Yurdu*, 26/1(1942), 6-9.

⁷⁷ Cansever, "Milliyetçilik ve İnsaniyetçilik", 6-10.

fertlerin bir araya toplanmasına fırsat verir. Birbirine sempati duyan bireyler aynı cemaat içerisinde yer alırlar. Sempatinin diğer boyutu ise fertlerin birbirinin elem, keder, haz ve sevinçleriyle ilgilenmesidir. Bunda ise kullanılan ortak dil son derece önemlidir. Duygu ve fikirlerin ifadesinde kullanılan dil çocuğu anne babasına bağladığı kadar, geçmişine ve ecdadına da bağlar. Birey aynı dili konuşanlarla fikren ve ruhen bir bağ kurar ve birlik duygusu gelişir. Bu gerekçelerle insanın doğduğu aileye ve millete, sevgi ve muhabbet beslemesi zaruri bir ihtiyaçtır.⁷⁸

Hasan Ferit Cansever'in bu düşüncelerine *Yurt ve Dünya* dergisi yazarlarından Adnan Cemgil bir cevap yazmıştır. Cemgil bilimsel olarak yukarıdaki fikirleri çürütme yoluna girmeden önce "akla uygun olmayan ve tutarsız fikirlerin" ilim gibi gösterilerek Türk toplumunun kandırıldığını iddia etmiştir. Cemgil'e göre Cansever'in bilgi eksikleri vardır ve düşünce tarzı da son derece hatalıdır. Öyle ki bireyin renk ve şekil gibi tamamen dış görünüşüyle alakalı olan özelliklerinin sosyal ayrılıkları meydana getireceğini savunmanın kendisini milliyetçi olarak tanımlayan bir yazar için büyük bir hata olduğunu belirtmiştir. Hatta bu teze göre toplumdaki bütün insanların sarışın, esmer, mavi gözlü gibi farklı zümrelere ayrılması gerekeceğini kinayeli bir dille ifade etmiştir.⁷⁹

Buna karşılık *Türk Yurdu*'nda da bütün insanların biyolojik, toplumsal, ahlaki, dini, kültürel, etnik özelliklerini görmezden gelip, dünyanın çeşitli bölgelerindeki insanların arasında hiçbir fark yokmuş gibi davranmanın akıl dışı olduğunu söylemiştir. Buna göre fertleri ortak bir insanîyetçilik fikri ile yaşatma çabası gerçek hayatı ve doğa kanunlarını reddederek, toplumu bir "oyun" içerisine sürüklemektir. İnsanîyetçilerin hayali bir âlemde suni bir cennet vadiyle insanları oyaladıkları iddia edilmiştir. *Türk Yurdu* insanîyetçilik fikrine bilimsel temel bulma çalışmalarını toptan reddedip, milletlerin farklı şahsiyetlerinin bulunduğu kabul edilmesi gerektiğini bildirmiştir.⁸⁰ Buna göre insanîyetçilik insan zihninin oluşturduğu yanlış fikirler bütünüdür.⁸¹ Öyle ki insanîyetçiliğin hayata geçirilmesi için bütün milletler karıştırılarak tek tip insan ırkı yapılmalıdır. Her bireyin kökenleri ile olan bağı kesilip, millî tarihler ortadan kaldırılmalıdır. Dünyanın her tarafında ortak bir dil ve lehçenin konuşulması sağlanmalıdır. Dünyanın her yerinin coğrafya bakımından aynı olması gerekmektedir. Adet, gelenek, din ortadan kaldırılmalıdır. Geçim kaynakları ve ekonomik uğraşlar aynı olmalıdır. Topluluklar arasındaki farklılıklara imkân verilmemelidir. Kin, husumet, kıskançlık gibi duygulara engel olunmalıdır. Dünyanın her yerinde aynı ahlaki ve hukuki prensipler uygulanmalıdır.⁸² Bunun yanında ticaret, sanayi ve bilimsel alandaki gelişmelerin paylaşımı ile insanların birbirine yakın ve muhtaç hale geldiği kabul edilmiş, ancak ebedi sulh ve sükûn, dünya cumhuriyeti gibi fikirlerin tabiat kanunlarına uygun olmadığı savunulmuştur.⁸³

Yurt ve Dünya yazarları ise gerçek Türk milliyetçilerinin, hümanizme savaş açmak yerine batı medenîyetinin yeniliklerini ve girişimlerini Türk milletinin ilerlemesi için tereddüt etmeden alması gerektiğini savunmuştur.⁸⁴ İlerleri bir medenîyet olup bilimde teknikte kültür sanatta dünya çapında bir gelişme kat edebilmek için batı medenîyetinin bütün başarılarını yakından takip edilmesi gerektiğini hatta bunun vatan borcu olduğunu ifade etmiştir. İlerilik düşmanlarının gerçek milliyetçi olmadıklarını gençlerin enerji ve heyecanlarının bu art niyetli kişiler eliyle sömürüldüğünü söylemiştir.⁸⁵

Buna göre eski değerler ve onları savunanlar, yeni ile adeta bir çatışma içerisine girmiş, bireyin eskiye ve geleneğe bağlanması için propaganda halini alan terbiye yöntemleri kullanılmıştır.⁸⁶ Propaganda tarzı eğitimler okullarda ve gençlik teşkilatlarında heyecan uyandırmak amacıyla tahlil, tenkit ve

⁷⁸ Cansever, "Milliyetçilik ve İnsanîyetçilik", 10-16.

⁷⁹ Adnan Cemgil, "Bir Hekimin Hataları" *Yurt ve Dünya*, 3/19(1942), 221-230.

⁸⁰ Hasan Ferid Cansever, "Milliyetçilik ve İnsanîyetçilik II", *Türk Yurdu*, 26/2(1942), 38-41.

⁸¹ Hasan Ferid Cansever, "Milliyetçilik ve İnsanîyetçilik III", *Türk Yurdu*, 26/3(1942), 76.

⁸² Cengiz Uluçay, "Tek Dünya Medenîyeti Prensibine Karşı Milliyetçilik ve Milliyetçiliğin Umumi Prensibi", *Türk Yurdu*, 7/3(1970), 12-14.

⁸³ Cansever, "Milliyetçilik ve İnsanîyetçilik II", 42-44.

⁸⁴ Behice S. Boran, "Dünyanın Gidişi", *Yurt ve Dünya*, 2/11(1941), 263-271.

⁸⁵ Adnan Cemgil, "Koyu Milliyetçilik Nedir?", *Yurt ve Dünya*, 5/41(1944), 164-165.

⁸⁶ Muzaffer Şerif Başoğlu, "Gençliğin Yetiştirilmesi", *Yurt ve Dünya*, 4/26-27(1943), 70-72.

eleştiriye yer vermeksizin gençleri düşünceden uzaklaştırarak eskiye bağlama amacı taşımıştır. Eski ile bağı koparmak istemeyenler aziz, kutsal bir değer tehlikede olduğunu belirtip kendi ilkeleri ve programları doğrultusunda tehlikede olan “sevgiliyi” kurtaracak bir kahraman olarak ortaya çıkmıştır. Bu görüşleri savunan *Yurt ve Dünya* eğitim ile propagandanın farkının anlaşılıp gereken objektifliğin sağlanmasının hayati önem taşıdığını belirtmiştir.⁸⁷ Hümanizm düşmanlarının insanları ırklarına milletlerine göre ayırarak onları emperyalist emeller doğrultusunda esir etmeye çalıştığını savunan *Yurt ve Dünya* yazarlarından Adnan Cemgil hümanizmi millî varlık için tehlike olarak görenleri⁸⁸ “ortaçağ softaları gibi aklın değerini, güzel sanatların hürriyetini, fertlerin vicdan ve fikir hürriyetini inkâr eden yarım imanlı softalar” olarak suçlamıştır. Asıl milliyetçiliğin dünyadaki gelişmeleri yakından takip edip ona dâhil olmakla yapılabileceğinin altını çizmiştir.⁸⁹

Öyle anlaşılıyor ki hümanizmi ve batı medeniyetine tam anlamıyla entegre olma fikrini reddeden kesim gerici olarak nitelendirilerek milliyetçilik iddiasındaki kişi ve grupların milleti hamaset söylemleriyle oyalayıp yenilik karşıtı bir yol tutukları düşünülmüştür. Buna karşılık milliyetçi sağ cenah dünya vatandaşlığı, hümanizm ya da insanîyetçilik adı altında millî benliğin yok edilmeye çalışıldığını ileri sürerek bir reaksiyon göstermiştir. Bunda hümanizm adı altında komünizm propagandasının yapıldığının düşünülmesinin de etkisi vardır. Komünizmin Sovyetler Birliği’nin tekelindeki siyasi bir araç olarak kullanıldığı düşünülerek milliyetçi camia tarafından şiddetle eleştirilmiştir. Sovyet topraklarında esaret altında yaşayıp millî kimliğini kaybetmekle karşı karşıya kalan birçok Türk boyunun varlığı ve komünizmin bu grupları asimile etmek için kullanıldığı düşüncesi de bir diğer etmen olarak kaydedilmelidir. Dönemin savaş şartları nedeniyle açık bir şekilde bu Türk ulusların bağımsızlığı desteklenmese de *Türk Yurdu* her daim bağımsız Türk devletlerinin hayalini kurmuştur.

Türk Yurdu dergisinin tepsine yol açan en önemli fikirlerden biri ise *Yurt ve Dünya*’da insanın bir maymun atadan meydana geldikten sonra yavaş yavaş değişip bugünkü şeklini aldığını iddia edilmesidir. *Yurt ve Dünya*’da insanın biyolojik olarak evrim sürecinden geçtiği,⁹⁰ kültürlerin de aynı şekilde her neslin yaptığı keşifler ve bulduğu fikirleri kendinden sonra gelen nesle devrederek bugünkü kültürü oluşturduğu savunulmuştur. Biyolojik verasetle geçmeyen kültürün, tarih boyunca pek çok değişiklik geçirip bugün de halen değişmekte olduğunu belirtmiş, ortak kültüre, medeniyete, bilgiye ve tekniğe ulaşmanın yolu olarak da hümanizmin benimsenmesi gerektiğini belirtilmiştir.⁹¹

Bu fikirlerin de etkisiyle Hasan Ferit Cansever, dönemin Türkiye’inde hümanist fikri savunan yazar ve üniversite hocalarının materyalist felsefeyi benimseyip, Amerikan fikirlerini temsil ettiklerini, dergilerinde kendi ideolojilerine uyan eserleri yüceltip, millî değerleri yok etmeye çalıştıklarını söylemiştir.⁹² Cansever’e göre dini hassasiyeti yok etmeye çalışan bu gruhun temel hedefi millî benliği ortadan kaldırmaktır. Öyle ki din Müslüman Türkler arasında son derece önemlidir.⁹³ Hümanist çevrenin “din halk için afyon kadar zehirlidir” anlayışı ile hareket ettiği, Türkiye’deki dinsizlerin de bunu laiklik çerçevesinde yapmaya çalıştığını ifade edilmiştir. Hümanizmi savunan bu kişilerin Marx, Engels, Lenin’leri hiç okumadan propaganda amacı güden fikirleri kendilerine rehber aldığı belirtilip, bu cenahın en büyük düşmanının ise dinden ziyade milliyet ve Türkçülük olduğunun altı çizilmiştir.⁹⁴ Bu düşüncelerde *Yurt ve Dünya*’da okullarda dua, adak, okunmuş su, muska gibi dini öğelerin batıl inanç olarak nitelendirilmesinin de etkisi vardır.⁹⁵

⁸⁷ Behice S. Boran, “Propaganda ve Terbiye”, *Yurt ve Dünya*, 2/12(1941), 356-364.

⁸⁸ Nejdet Sançar, “Fikir Mücadelesinde Milliyetçi Gençlerin Vazifesi”, *Türk Yurdu*, 6/1(1967), 13-14.

⁸⁹ Cemgil, “Hümanizma”, 16-20.

⁹⁰ Muzaffer Şenyürek, “İnsanın Tekâmülü”, *Yurt ve Dünya*, 1/ 6(1941), 25- 36.

⁹¹ Muzaffer Şenyürek, “Kültürün Tekâmülü”, *Yurt ve Dünya*, 1/4(1941), 8-15.

⁹² Cansever, “Ümanistler”, 229-233.

⁹³ Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, “Milliyetçilik ve Sosyalizm”, *Türk Yurdu*, 6/5(1967), S. 335(5), 3-5.

⁹⁴ Cansever, “Ümanistler”, 229-233.

⁹⁵ Mediha Berkes, “Mektepliler Arasında Bazı İnanmalar”, *Yurt ve Dünya*, 2/ 7(1941), 23-31.

Öyle ki *Yurt ve Dünya* dergisinde mazinin hasretini çekerek geçmişin parlak devrine dönmek isteyenlerin ve modern dünyadaki değişimin hızını durdurmak amacıyla teknolojiye karşı çıkanları varlığına dikkat çekilmiştir.⁹⁶ Ancak cemiyet hayatında ve insan ilişkilerinde irrasyonel yaklaşımların, inançların, heyecanların ve zorlamaların rol oynadığı vurgulanarak toplumsal değişimin ahenkli bir şekilde ilerlemesi için geçmişten gelen bu unsurların temizlenmesi ve insan ilişkilerinin ilmî ve rasyonel hudutlar içerisine sokulması gerektiği savunulmuştur.⁹⁷ Her türlü toplumsal kural gelenek ve görenek akıl dışı nitelendirilerek bireyin ilerlemesinin önünde bir engel olarak görülmüştür. Bu düşünceleri ise *Türk Yurdu* yazarları Türk millî kültürünü yıkmak için öne sürülen zararlı ve art niyetli yaklaşımlar olarak değerlendirmiştir.⁹⁸ Millî değerlerin korunmasının yanında *Türk Yurdu* yazarları her daim bilimin ve tekniğin yakından takip edilmesi gerektiğine inanmış,⁹⁹ rasyonelliği reddetmemiş, Türkçülerin görevinin bilimsel düşünme yöntemlerini Türk gençliğinin fikri mekanizmasına yerleştirmek olduğunu sık sık dile getirmiştir.¹⁰⁰

Hümanizm tartışmaları boyutunda *Yurt ve Dünyalı* yazarların *Türk Yurdu'na* bazı sorular yönelttiği de görülmektedir. Özellikle "Türk Yurdu neden eski sayılarında Maksim Gorki'nin, Yahudi Heine'nin yazılarını yayınlarken şimdi okurlarına neden insan kültürü vermekten çekiniyor", sorusuna Hasan Ferit Cansever cevap vermiştir. *Türk Yurdu'nun*, güzel ve faydalı olan ve Türk millî gayelerine aykırı bulunmayan her türlü esere değer verdiğini açıklamıştır. Ancak savaş döneminin de etkisiyle yayılma alanı bulan, materyalizmin, Marksizm'in, komünizmin, Yahudi masonluğunun ve hümanizmin ideoloji bakımından Türk millî çıkarlarına uymadığını ve bu fikirlere birinin benimsenmesi halinde Türkiye'nin tarafsızlık siyasetini ihlal edileceğini belirtmiştir.¹⁰¹ Bugünkü hümanizmin Türkiye'yi savaşa sürükleyeceği düşünülmüştür. Cansever'e göre milliyetçilerin esas savaşının dış güçlere karşı değil içerideki hümanistlere karşıdır. Hümanistlerin oyun ile arasına mesafe koyamayan çocuk gibi dış dünyanın gerçekleri ile bağlantısını kesip hayali bir dünyada yaşadıklarını belirten yazar, bu kişilerin ideolojilere açık bir hale gelip içinde yaşadığı kültürün ve milletin gerçeklerinden uzaklaştığına işaret etmiştir.

Sonuç

İkinci Dünya Savaşı yıllarında *Türk Yurdu* ve *Yurt ve Dünya* dergilerinde ırkçılık, milliyetçilik ve hümanizm arasındaki ilişki derinlemesine incelenmiş, farklı tanımlar ve açıklamalar yapılmıştır. Hümanizm savunucuları Yunan - Latin geleneğinin dünyadaki en etkin ve geçerli düşünce olduğunu savunarak dünya medeniyetine katkı sağlamak ve ondan en üst seviyede yararlanabilmek için toplumdaki her türlü geri düşünceden kurtulmak gerektiğine inanmışlardır. Medeniyete, bilime ve tekniğe hiçbir zaman karşı olmayan *Türk Yurdu* yazarları ise gelişimin yolunun hümanizm olmayacağını çünkü millî değerlerden kopan bir toplumun hayatta kalamayacağını düşünmüştür. Yukarıda iki başlık altında değerlendirilmeye çalışılan, hümanizm ve milliyetçilik tartışmalarının iç içe geçtiği görülmektedir. Özellikle milliyetçilik her iki dergi tarafından da sürekli olarak insanîyetçilikle kıyaslanmıştır.

İkinci Dünya Savaşı'nın yıkıcı etkisi karşısında çözüm üretme ihtiyacı duyan aydınlar bir ideal olarak insana ya da cemiyete yönelme ihtiyacı duymuştur. Özellikle geri kalmışlık hissi ve savaş makinelerinin gücü aydınları adeta bir kurtuluş reçetesi yazmaya itmiştir. Bu bağlamla çözüm *Yurt ve Dünyalılar* için gelenek, görenek, din, inanç, masal, efsane, eski müesseseler ve geri kalmış düşüncelerden tamamen kurtulup dünya medeniyetine dâhil olmaktan geçmektedir. Türk kültürü dünya medeniyetine katkı sağladığı ölçüde değerlidir. Gelişim ve ilerlemenin en önemli yolu ise toplumu saran geri ve batıl düşüncelerden uzaklaşmakla mümkündür. *Yurt ve Dünya* yazarları bu bağlamda nasıl fen bilimlerinde dünya yakından takip ediliyorsa edebi, eserler ve güzel sanatlarda da üstün bir zevke hitap edip tüm insanlığın sorunlarını ele alan eserler meydana getirilmesi gerektiğine inanmışlardır. Hatta şiirlerde, müzikte, romanda, resimde kısaca edebi eserlerde ve güzel sanatlarda millîlik aramanın son derece ilkel olduğu düşünülmüştür. *Türk Yurdu'nun* çözüm önerisi ise millî ve dini değerlere sıkı sıkı bağlı

⁹⁶ Muzaffer Şerif Başoğlu, "Gençliğin Yetiştirilmesi", *Yurt ve Dünya*, 4/26-27(1943), 70-72.

⁹⁷ Behice S. Boran, "İptidailik ve Medenilik Meselesi", *Yurt ve Dünya*, 2/9(1941), 146-154.

⁹⁸ Bedi N. Şehsuvaroğlu, "Millî Şuur ve Millî Varlık", *Türk Yurdu*, 6/9(1967), 26-27.

⁹⁹ Süleyman Arif Emre, "Zamanımızın Cihadi", *Türk Yurdu*, 7/3(1970), 8-11.

¹⁰⁰ Erbil, "Ümanizma, Dil ve Kültür", 13-16.

¹⁰¹ Cansever, "Ümanistler", 235-237.

kalarak, sanatın, edebiyatın cevherini halk kültüründen alması gerektiği yönündedir. Ancak millî kültüre ve değerlere sahip çıkılır, korunur ve ilmi çalışmalar bu bilincin üzerine inşa edilirse başarıya ulaşılacaktır. O yüzden millî değerleri hiç sayan bir dünya insanı yaratma projesini suni ve hayali bir çaba olarak görülmüştür.

Her iki görüşü savunanların da esas amacı Türkiye'yi ve Türk milletini dünya medeniyeti içerisinde layık olduğu yere getirmektir. Milletın refahı, devletin istikrarı için kendi fikirlerine sıkı sıkıya bağlı kalan taraflar diğerini millet düşmanı olarak nitelendirmekten geri durmamıştır. Birbirini hainlikle suçlayan bu yazarlar kendi düşüncelerinin toplumu ileri bir seviyeye taşıyacağına inanıp esas kendilerinin milliyetçi olduğunu iddia etmişlerdir. Zaten Darvıncı evrim fikrine inanan *Yurt ve Dünya* yazarları ile İslami inancına sahip *Türk Yurdu* yazarlarının ne ideolojik, ne inanç ne de siyasi açıdan uzlaşması beklenemezdi. Buna rağmen bazı konularda yakın görüşlere sahip oldukları da tespit edilmiştir. Özellikle bilimin, tekniğin ve dünyadaki gelişmelerin yakından takip edilmesi gerektiği, yapılan bilimsel çalışmalara rasyonel yöntemlerle dâhil olunması ve aydınların kendi kültürünü tanıyıp metot, tenkit ve tahlilde dünyadaki dâhileri inceleyip onları öğrenmelerinin zaruriliği konusunda hem fikirdirler. Ayrıca dünya medeniyetine katkıda bulunup, uluslararası camiadaki her alanda; bilimde, sanatta, teknikte, mimaride, edebiyatta Türk milletinin söz sahibi olup hak ettiği değeri kazanılması aynı samimiyetle arzulanmıştır.

Nihayetinde İkinci Dünya Savaşı yıllarında Türkiye'de ciddi fikir tartışmalarının olduğu görülmektedir. Farklı ideolojik görüşler ekseninde kalem savaşları verilmiş, her iki kesim de memleket için en doğru olduğuna inandığı şeyi kıyasıya savunurken diğerini kolaylıkla vatan haini ilan edebilmiştir. Ortak amaç memleketin uluslararası camiada etkin ve söz sahibi olmasıdır. Ancak yöntem ve gidilecek yol konusunda ciddi ayrılıklar vardır.

Finansal Destek ve Teşekkür/Grant Support and Acknowledgement	Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir. / The author declared that this study has received no financial support.
Çıkar Çatışması/Conflict of Interest	Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir. / The author has no conflict of interest to declare.

KAYNAKÇA

Resmi Yayınlar

Telif Eserler

“Önsöz”, *Türk Yurdu*, 26/1(1942): 1-2.

“Teknik İnkılâp”, *Yurt ve Dünya*, 2/12(1942): 344.

“Türklük Haberleri”, *Türk Yurdu*, 26/1(1942): 30-31.

“Ümanizma ve Biz”, *Yurt ve Dünya*, 4/29(1943): 183-184.

Akansel, Mustafa Hakkı, “Tarihte Ahlak Bozukluğunun Sonu”, *Türk Yurdu*, 26/4(1942): 106-107.

Akder, Necati, “Bir Milletın Doğuşu Meselesi”, *Türk Yurdu*, 1/6(1959): 3-7.

Altuğ, Yılmaz, “Milliyetçilik Üzerine Düşünceler”, *Türk Yurdu*, 1/2 (1959): 24.

Arıkan Mustafa-Ahmet Deniz, “Türk Ocaklarının Kapatılışı, Borçları ve Emlâkinin Tasfiyesi”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 15(2004): 402.

Barutçu, Zübeyr, *Tek Parti Döneminde Muhalif Bir Dergi: “Yurt ve Dünya”*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 2012.

Başoğlu, Muzaffer Şerif, “Gençliğin Yetiştirilmesi”, *Yurt ve Dünya*, 4/26-27(1943): 70-72.

Başoğlu, Muzaffer Şerif, “Psikoloji Karşısında İrkçılık”, *Yurt ve Dünya*, 4 /25(1943): 7-13.

Bayrı, Mehmet Halid, “Ziya Gökalp ve Türk Folkloru”, *Türk Yurdu*, 26/5-6(1942):176-177.

Berkes, Mediha, “İrk ve Medeniyet”, *Yurt ve Dünya*, 4/36(1943): 473-478.

Berkes, Mediha, “Mektepliler Arasında Bazı İnanmalar”, *Yurt ve Dünya*, 2 / 7(1941): 23-31.

Berkes, Mediha, “Milletler Birbirini Nasıl Görüyorlar?”, *Yurt ve Dünya*, 3/13(1942): 2-7.

- Berkes, Niyazi, "Garp Medeniyeti ve Biz", *Yurt ve Dünya*, 2/9(1941): 135-140.
- Berkes, Niyazi, "Ezbercilik", *Yurt ve Dünya*, 2/12(1941): 337- 343.
- Berkes, Niyazi, "Halk Terbiyesinde İlimin Yeri", *Yurt ve Dünya*, 1 / 2(1941): 51- 58.
- Berkes, Niyazi, "İrk ve İrkçilik", *Yurt ve Dünya*, 24/3(1942): 438-440.
- Berkes, Niyazi, "İlim Dünyasındaki Durumumuz", *Yurt ve Dünya*, 3/20(1942): 270-271.
- Berkes, Niyazi, "Türk İnkılâbında Laikliğin Gelişmesi", *Yurt ve Dünya*, 4/35(1943): 427.
- Berki, Şakir, "Din Hürriyeti ve Şumulü", *Türk Yurdu*, 2 / 9(1960): 17.
- Boran, Behice S., "Dünyanın Gidişi", *Yurt ve Dünya*, 2/11(1941): 263-271.
- Boran, Behice S., "İptidailik ve Medenilik Meselesi", *Yurt ve Dünya*, 2 /9(1941): 146-154.
- Boran, Behice S., "Propaganda ve Terbiye", *Yurt ve Dünya*, 2/12(1941): 356-364.
- Boratav, Pertev N., "Sanatla İlimde Millet ve İnsanlık", *Yurt ve Dünya*, 3/24(1942): 425-428.
- Cansever, Hasan Ferid, "Fertteki Korunma Tabii Hissinin İctimai Hayattaki Rolü", *Türk Yurdu*, 26/7(1942): 197-202.
- Cansever, Hasan Ferid, "Milliyetçilik ve İnsaniyetçilik II", *Türk Yurdu*, 26/2(1942): 38-41.
- Cansever, Hasan Ferid, "Milliyetçilik ve İnsaniyetçilik III", *Türk Yurdu*, 26/3(1942): 76.
- Cansever, Hasan Ferid, "Milliyetçilik ve İnsaniyetçilik", *Türk Yurdu*, 26/1(1942): 10-16.
- Cansever, Hasan Ferid, "Psikolojik Hayatın Büyümesindeki Sıraya Nazaran Millî Hayatın İnkişafını Meydana Getiren İctimai Unsurların Kıymetleri ve Ehemmiyeti", *Türk Yurdu*, 26/4(1942): 103-105.
- Cansever, Hasan Ferid, "Ümanistler'in Camiamızı Zehirlemek Teşebbüsüne Karşı", *Türk Yurdu*, 26/8(1942): 229-233.
- Cansever, Hasan Ferid, "Türk Ocağının Doğuşundaki Sebep ve Saikler", *Türk Yurdu*, 2 /12(1961): 23.
- Cemgil, Adnan, "Bir Hekimin Hataları" *Yurt ve Dünya*, 3/19(1942): 221-230.
- Cemgil, Adnan, "Bugünün Batıl İtikatları", *Yurt ve Dünya*, 1/6(1941): 45-49.
- Cemgil, Adnan, "Cumhuriyet Rejiminde Milliyetçilik ve İnkılapçılık", *Yurt ve Dünya*, 4/35(1943): 424-427.
- Cemgil, Adnan, "Hümanizma", *Yurt ve Dünya*, 4/25(1943): 14- 16.
- Cemgil, Adnan, "Koyu Milliyetçilik Nedir?", *Yurt ve Dünya*, 5/41(1944): 164-165.
- Cemgil, Adnan, "Terbiye ve Tenkit", *Yurt ve Dünya*, 4/25(1943): 32-33.
- Emre, Süleyman Arif, "Zamanımızın Cihadı", *Türk Yurdu*, 3/7(1970): 8-11.
- Erbil, Haşim Nahid, "Ümanizma, Dil ve Kültür Münakaşaları", *Türk Yurdu*, 27/1-2(1943): 13-16.
- Erbil, Haşim Nahid, "İktisadi Sosyolojinin Görüşleri: Günün Önemli Meselelerinden Türk Parası", *Türk Yurdu*, 26/8(1942): 237-238.
- Erden, Fethi, "Türk Ocakları Nasıl Kuruldu, İngilizler Tarafından Nasıl Kapatıldı, Geçirdiği Buhranlar ve Ocakla İlgili Hatıralar" *Türk Yurdu*, 3/7(1968): 48-58.
- Ergül, Niyazi Sabri, "Kendi Edebi Mesleklerimiz ve Münekkidsizlik - Fikir Helezonları", *Türk Yurdu*, 26/3(1942): 65-66.
- Fındıkoğlu, Ziyaeddin Fahri, "Milliyetçilik ve Sosyalizm", *Türk Yurdu*, 6/5(1967): 3-5.
- Gökalp, Ziya, "Dehaya Doğru (Küçük Mecmuadan)", *Türk Yurdu*, 26/5-6(1942): 180-183.
- Gökalp, Ziya, "Millî Hukuk ve Şuur", *Türk Yurdu*, 246(1955): 31-32
- Gökalp, Ziya, "Türk Köyü", *Türk Yurdu*, 258(1956): 37-38.
- Gökçe, C. "Varlık Vergisi", *Türk Yurdu*, 27/1-2(1943): 11-12.
- Güngör, Erol, "Türkiye'de Yabancı Kültürü", *Türk Yurdu*, 1/2(1959): 21.
- Güngör, Kemal, "Etnografya ve Folklor Davamız", *Türk Yurdu*, 235(1954): 132-135.
- Karaer, İbrahim. *Türk Ocakları ve İnkılâplar (1912-1931)*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, 1989.

- Kodal, Tahir, "Mustafa Kemal Atatürk ve Türk Ocakları", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 52(2014): 295-314.
- Koşay Hamit Zübeyr, "Türk Halk Kültürünü Tespit Sahasında Denemeler", *Türk Yurdu*, 26/7(1942): 218-220.
- Metinsoy, Murat. *İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye*. İstanbul: İş Bankası Yayınları, 2008.
- Nizami, Cevat, "Milliyet Duygusunun Sosyolojik Esasları", *Türk Yurdu*, 249(1955): 306-308.
- Oba Ali Engin, *Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu*. Ankara: İmge Kitabevi, 1995.
- Oyut, Ziya, "İlmin Sosyal Şartları", *Yurt ve Dünya*, 4/36(1943): 478.
- Sançar, Necdet, "Birleştirici Tek Fikir: Milliyetçilik", *Türk Yurdu*, 2/3(1960): 20.
- Sançar, Necdet, "Fikir Mücadelesinde Milliyetçi Gençlerin Vazifesi", *Türk Yurdu*, 6/1(1967): 13-14.
- Sarınay, Yusuf. *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1994.
- Sarıoğlu, Necmi, "Okulda Ahlak Terbiyesi", *Yurt ve Dünya*, 4/26-27(1943): 63-69.
- Schuler, Loring A. "Atomlar Âleminde", *Yurt ve Dünya*, 1/2(1942): 59.
- Şehsuvaroğlu, Bedi N. "Milli Şuur ve Milli Varlık", *Türk Yurdu*, 6/9(1967): 26-27.
- Şenyürek, Muzaffer, "İnsanın Tekâmülü", *Yurt ve Dünya*, 1/6(1941): 25-36.
- Şenyürek, Muzaffer, "Kültürün Tekâmülü", *Yurt ve Dünya*, 1/4(1941): 8-15.
- Şeref, Muvaffak, "Fikir Hayatımızda Geri Temayüller", *Yurt ve Dünya*, 4/36(1943): 470-471.
- Şeref, Muvaffak, "Kültür Münakaşaları Karşısında", *Yurt ve Dünya*, 4/31(1943): 231-235.
- Şibay, Halim Sabit, "Ziya Gökalp'e Göre Darülfünun", *Türk Yurdu*, 26/5-6(1942): 179-180.
- Tanyol, Cahit, "Ziya Gökalp ve Milli Vicdan", *Türk Yurdu*, 246(1955): 21.
- Tanyu, Hikmet, "Milletimizin Geleceği", *Türk Yurdu*, 7/1-2(1968): 12-13.
- Tanyu, Hikmet, "Türkiye'de Dinle İlgili Bazı Noktalar", *Türk Yurdu*, 1/7(1959): 7-10.
- Temuroğlu, Hikmet, "Milliyetçiliğimizin Tarihi Gelişmesi ve Verilecek İstikamet Hakkında", *Türk Yurdu*, 3/7(1963): 8-13.
- Togan, Zeki Velidi, "Türk Zümreleri Arasında Mahalli 'Millî' Taazzuv Tecrübeleri ve Türk Millî Birliği", *Türk Yurdu*, 26/8(1942): 245-247.
- Turgut, Mehmet, "Köy ve Köylü Meselesi", *Türk Yurdu*, 2/3(1960): 25-26.
- Turgut, Mehmet, "Köy ve Köylü Meseleleri II", *Türk Yurdu*, 2/4(1960): 21-22.
- Turhan, Mümtaz, "Demokrasi ve İnkılâplar", *Türk Yurdu*, 1/12(1960): 13-14.
- Turhan, Mümtaz, "Garphlaşmanın Manası", *Türk Yurdu*, 1/2(1959): 19-20.
- Turhan, Mümtaz, "Türk Kültürünün Kaynaklarına İnme Ne Demektir?", *Türk Yurdu*, 239(1954): 421-424.
- Uluçay, Cengiz, "Tek Dünya Medeniyeti Prensibine Karşı Milliyetçilik ve Milliyetçiliğin Umumi Prensibi", *Türk Yurdu*, 7/3(1970): 12-14.

Sürelî Yayınlar

Türk Yurdu

Yurt ve Dünya

İnternet Kaynakları

<http://www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP13.htm> 1. Saraçoğlu Hükümet Programı, 6. Dönem, 3. Yasama Yılı 05.08.1942. Erişim 13.02.2017.